

Recenzije i prikazi

doi: [10.21464/fi36113](https://doi.org/10.21464/fi36113)

Lino Veljak (ur.)

Gajo Petrović, filozof iz Karlovca

Hrvatsko filozofsko društvo,
Zagreb 2014.

U 2013. godini, u kojoj se navršila 20. godišnjica smrti našeg filozofa Gaje Petrovića (1927.–1993.), održana su dva komemorativna skupa. Prvi od njih održan je 12. travnja, što je ujedno i datum Petrovićeve rođenja, u Karlovcu pod naslovom »Gajo Petrović – lik i djelo«, dok je drugi od njih, naslovljen »Gajo Petrović: Kritika filozofije i kritika političke ekonomije«, održan 13. lipnja u Zagrebu na godišnjicu Petrovićeve smrti. Dio referata s karlovačkog skupa, kao i dosad neobjavljeni tekst Gaje Petrovića »Pregled povijesti logike«, objavljeni su u časopisu *Metodički ogleđi* (20/2, ožujak 2014.). Radovi proizašli iz referata održanih na zagrebačkom simpoziju još nisu objavljeni, ali su na internetu dostupni videozapisi svih referata i diskusija, na YouTube-kanalu »SkriptaTV«).

Zahvaljujući uredniku Lini Veljaku te izvršnim urednicima Miri Matijević i Tomislavu Krznaru, zbornik *Gajo Petrović, filozof iz Karlovca* sadrži »dio priloga prezentiranih na [karlovačkoj] konferenciji«, točnije njih 19. Prvi je tekst zbornika »Predgovor« urednika Lina Veljaka, nakon kojega slijedi »Die Grußadresse / Pozdravni govor« Jürgena Habermasa. Zatim slijedi prva tematska cjelina naslovljena »O filozofiji i metafizici Gaje Petrovića« koja sadrži, abecednim redom, priloge Katarzynie Bielińskiej-Kowalewske, Vinka Grgureva, Hrvoja Jurića, Mislava Kukoča, Josipa Oslića, Mojce Rapo-Waite, Slobodana Sadžakova, Božidara Gaje Sekulića, Marije Selak, Lina Veljaka i Nenada Vertovšeka. Druga tematska cjelina naslovljena je »Sjećanja: Gajo Petrović u Karlovcu

i Zagrebu« i sadrži priloge koje su napisali Slavko Goldstein, Danko Plevnik, Vladimir Premec, Radovan Radovinović te Nikola Tadić. Posljednja cjelina zbornika naslovljena je »Gajo Petrović: Pregled povijesti logike« i sadrži dosad neobjavljeni tekst iz Petrovićeve rukopisne ostavštine koji je, uz dopuštenje udovice Asje Petrović, za objavljivanje priredio Vinko Grgurev. Zbornik *Gajo Petrović, filozof iz Karlovca* treći je koji je u čast Gaji Petroviću objavljen u posljednjih 15 godina. Prvi zbornik koji je objavljen bio je naslovljen *Zbilja i kritika: posvećeno Gaji Petroviću* (Zagreb: Izdanja Antibarbarus, 2001.), a koji je, što možemo doznati iz uvodnika Gvozdena Flege, najvećim dijelom bio pripremljen još 1995. godine. Drugi zbornik koji je objavljen bio je naslovljen *Gajo Petrović – čovjek i filozof: zbornik radova s konferencije povodom 80. obljetnice rođenja* (Zagreb: FF Press, 2008.), a kojeg je, kao i ovaj posljednji, uređio Lino Veljak.

Za razliku od dvaju prethodno objavljenih zbornika, ovaj zbornik, ponavljam, sadrži dosad neobjavljeni spis iz Petrovićeve rukopisne ostavštine naslovljen »Pregled povijesti logike«. Ono što je slično prethodnim dvama zbornicima karakter je ostalih objavljenih priloga. Naime, glavninu priloga objavljenih u dosadašnjim zbornicima o Petroviću moglo bi se svrstati u jednu od tri sljedeće kategorije: 1) *sjećanja*, u koju pripada članak njegove udovice Asje iz zbornika *Zbilja i kritika*, prilozi njegovih prijatelja, studenata i sugrađana te prilozi njegovih nekadašnjih asistenata i suradnika, primjerice Gorana Švoba, Lina Veljaka, Božidara Gaje Sekulića, Vladimira Premeca i drugih; 2) *rasprave o različitim aspektima Petrovićeve filozofskog rada*, poput radova Marije Selak ili Mislava Kukoča; te 3) *rasprave o suvremenim filozofskim temama posredno ili neposredno vezanima uz Petrovićev opus*, kao što je prilog Hrvoja Jurića. Drugo obilježje prema kojemu ovaj zbornik s prethodnim dvama zbornicima čini konzistentnu cjelinu jest profil zastupljenih autora. Naime, i u ovom zborniku prevladavaju autori koji su na neki način bili vezani uz Petrovi-

ća. Stoga se, prema mojemu sudu, može reći da smo i ovim zbornikom dobili materijal koji budućim istraživačima Petrovićeva filozofskog rada može poslužiti kao korisna građa za istraživanje neposredne recepcije Petrovićeva djela te kao sekundarna literatura u vezi posebnih problema iz Petrovićeva opusa.

Nakon što sam iznio osnovne podatke o ovoj zborniku, smjestio ga u kontekst i ponudio osnovnu prosudbu o njegovu sadržaju, u posljednjem dijelu ovoga prikaza u nekoj ću mjeri apstrahirati od konkretnog sadržaja ovoga zbornika da bih barem u osnovnim crtama postavio problem postumne recepcije djela Gaje Petrovića (ali i drugih suradnika časopisa *Praxis*, kao i samog časopisa te *Korčulanske ljetne škole*). To ću početi dvama pitanjima koja mi se čine najpogodnijima, a glase: (1) Što bi bila adekvatna recepcija našeg filozofskog nasljeđa druge polovice prošloga stoljeća? (2) Omogućuju li takvu recepciju komemorativni skupovi i zbornici?

Odgovore na postavljena pitanja možda ni ne treba tražiti izvan našeg filozofskog nasljeđa. Stoga ću navesti tri izvora za koja smatram da mogu pomoći u konstrukciji tih odgovora. Prvi je izvor neupitna tendencija prema sistematizaciji znanja o filozofiji koja je prisutna u našoj filozofiji još od *Povijesti filozofije I-III* Alberta Bazale (1906., 1909., 1912.) i *Savremene filozofije* Vladimira Dvornikovića (1919.) u razdoblju prije Drugog svjetskog rata. U razdoblju, pak, nakon rata, ta se tendencija očitovala u još više primjera od kojih ću navesti samo neke: *Filozofska hrestomatija* Matice hrvatske u 12 svezaka, koja je realizirana u četiri izdanja od 1956. do 1983. godine; *Historija marksizma* Predraga Vranickog, koja je realizirana u četiri izdanja od 1961. do 1987. godine i koja je bila prva historija marksizma u svijetu; *Leksikon filozofa* Danka Grlića, koji je u razdoblju od 1968. do 1983. realiziran u tri izdanja; *Filozofijski rječnik* koji je u razdoblju 1965. do 1989. realiziran također u tri izdanja. Drugi su izvor prosudbe o informiranosti o našem filozofskom nasljeđu razdoblja kojemu pripada Gajo Petrović, a koje su ponudili Lino Veljak u svojoj knjizi *Prilozi kritici lažnih alternativa* (2010.) i Božidar Jakšić u knjizi *Praxis. Mišljenje kao diverzija* (2012.). Veljak je, naime, zapisao da je »stupanj informiranosti novih generacija o *Praxisu* i Školi očekivano (...) nizak« te izrazio zabrinutost da se »glavnina te informiranosti sastoji od legendi, tračeva i podataka koji su po svom karakteru ili poluistine ili čak i laži«. Ta Veljakova prosudba dodatno se potvrđuje i čitanjem Jakšićeve knjige, odatle možemo doznati i to da širenje onoga što je Veljak nazvao poluistinama i lažima nije novost, već ustaljena praksa koja je započela

već prvih godina izlaženja *Praxisa*, a traje do danas. Naposljetku, treći izvor, koji smatram važnim, programatski je tekst koji je pod naslovom »Pola stoljeća Hrvatskog filozofskog društva kao istraživački izazov« objavio Goran Grgec. Naime, Grgec je u tom tekstu naznačio strukturu relevantnih podataka prikupljanjem kojih bismo mogli opisati *Praxis* i *Korčulansku ljetnu školu* u širem okviru povijesti Hrvatskog filozofskog društva.

Da zaključim, smatram da su urednik i izdavač ovoga zbornika ponudili izdanje koje je vrijedno na više razina. Prva od njih je, čini mi se, razina refleksivne svijesti stručne javnosti koja je ovime dobila podsjetnik na lik i djelo jednoga od najznačajnijih, ako ne i najznačajnijeg, našeg filozofa u posljednjih pola stoljeća. Druga je razina ona na kojoj se odvija istraživački povijesno-filozofski rad i na kojoj je, kao što sam već naveo, ovaj zbornik vrijedna građa za buduće istraživače koji će liku i djelu Gaje Petrovića posvetiti svoje sustavne i dugotrajne istraživačke napore. Naposljetku, imajući potonju razinu u vidu, smatram da će vrijednost ovoga, ali i sličnih izdanja biti u potpunosti prepoznata tek iz perspektive budućih istraživanja, na čije će rezultate ovo izdanje nesumnjivo utjecati. Ostaje se, stoga, nadati da će takva istraživanja biti institucionalno omogućena na vrijeme, tako da njihovi rezultati budu prezentirani do tridesete obljetnice smrti Gaje Petrovića i pedesete obljetnice zabrane *Praxisa* i *Korčulanske ljetne škole*, koje nas očekuju u prvoj polovici sljedećeg desetljeća.

Luka Matić

doi: [10.21464/fi36114](https://doi.org/10.21464/fi36114)

Predrag Finci

Estetska terminologija

Izdanja Antibarbarus, Zagreb 2014.

Estetska terminologija opsežno je djelo u kojemu se na gotovo pet stotina stranica iznose problemi i razmatranja vezani za estetiku i filozofiju umjetnosti. Pored uobičajenih bibliografskih jedinica i predmetnog kazala, opsežnosti same knjige pridonosi i koristan i zanimljiv kratki bio-bibliografski pregled filozofa relevantnih za pitanja umjetnosti. Sam bio-bibliografski prikaz nije suviše iscrpan,